

De kerkuil, *Tyto alba*

In het kader van het Interreg-project 'Meer Natuur voor Pittig Fruit' wordt er ingezet op het aantrekken van natuurlijke bestrijders van plaagorganismen in de fruitteelt. In deze zesdelige reeks gaan we dieper in op enkele inheemse predatoren die van nut kunnen zijn bij de bestrijding van woelmuizen en -ratten. De eerste in de rij - en wellicht meteen ook één van de meest interessante - is de kerkuil.

Zijn voornaamste voedsel is de veldmuis, één van de meest algemene woelmuizen in onze contreien en een belangrijke oorzaak van schade in de fruitteelt.

Stijn Raymaekers
pcfruitvzw

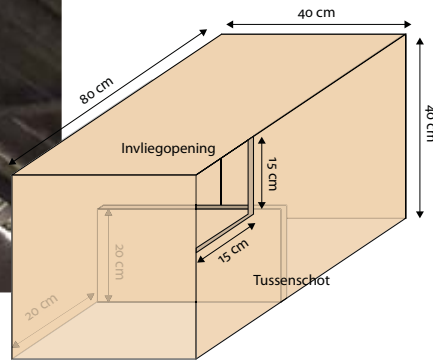
Beschrijving

De kerkuil is in Vlaanderen een algemene broedvogel (zie figuur 1). Hij kiest meestal donkere nissen in gebouwen zoals kerken, kapellen, schuren en zolders uit als broedplaats. Bijzonder kenmerkend voor de

kerkuil is zijn hartvormige gezichtssluier die hem onderscheidt van alle andere uilen in Europa. Deze sluiert helpt hem bij het lokaliseren van ijle muizengeluidjes. Dankzij de speciale constructie van zijn verenkleed kan hij bovendien geruisloos door de nacht vliegen. Van oudsher is hij gebonden aan het agrarische landschap van de mens waar hij een hoge dichtheid aan knaagdieren vindt. Er worden zo'n 2 à 8 jongen groot, afhankelijk van het weer en het voedselaanbod. De kerkuil is gevoelig voor strenge winters met veel sneeuw. Waar hij vroeger vaak kon overleven op het muizenbestand in schuren en stallen, wordt het voor hem steeds moeilijker om te overleven wanneer er gedurende een lange periode veel sneeuw ligt. De populatie kreeg dan ook serieuze klappen tijdens de sneeuwrijke winters van 2009–2010 en 2010–2011.

Voedsel

De kerkuil is een uitgesproken knaagdierenspecialist. Zijn voornaamste voedsel is de veldmuis, één van de meest algemene woelmuizen in onze contreien en een belangrijke oorzaak van schade in de fruitteelt. Bij grote populaties kan deze muis zelfs tot 95% van het menu uitmaken, maar meestal schommelt het aandeel van de woelmuizen tussen de 40 en 50%. De kerkuil is eerder opportunistisch en bij een daling van de woelmuizenstand schakelt hij over op andere knaagdieren, zoals spitsmuizen en ware muizen. Wat woelratten betreft, eet hij vooral de jonge exemplaren, omdat deze bovengronds migreren en dan het meest kwetsbaar zijn. De kerkuil zal eerder uitzonderlijk vogels of amfibieën vangen.

Aantrekken

kerkuilen laten zich gemakkelijk verleiden tot aangeboden nesthulp en de meeste exemplaren broeden tegenwoordig in op maat gemaakte nestkasten die in zolders, schuren, loodsen en dergelijke worden opgehangen. Zie figuur 2 voor een bouwtekening van een typische nestkast. Nestkasten worden opgehangen in toegankelijke gebouwen of met de uitgang naar buiten. In het buitenland is er ook succes met nestkasten die buiten op een paal in de boomgaard staan. Let er ook voor op dat steenmarters en katten niet bij de kast kunnen. Balken onder de zoldering zijn een pluspunt omdat de jongen ze zullen gebruiken om vlieg oefeningen op te doen. Nestkasten worden om de twee jaar ook best schoongemaakt. Plaats ze ook minstens op 500

Figuur 2. - *Bouwtekening voor een Kerkuilennestkast*

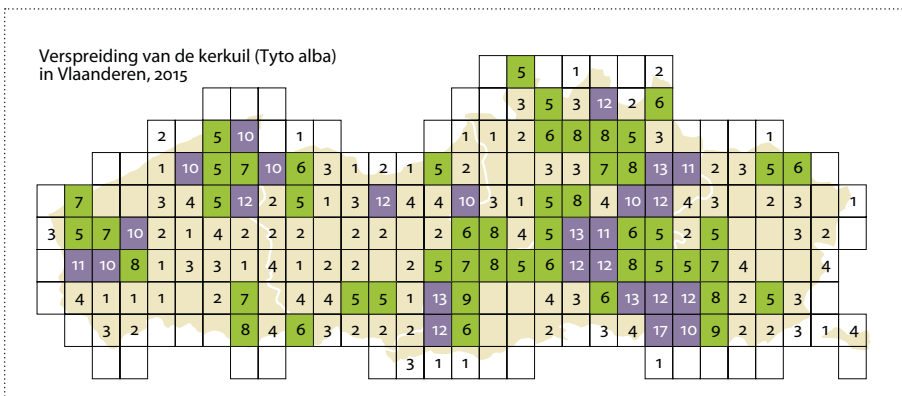
meter van drukke wegen, tenzij er een hoge haag aanwezig is die hen verplicht om hoger te vliegen.

Daarnaast zijn ook zitstangen een uitstekende hulp. Deze steken best boven de bomen uit op zo'n 4 à 5 meter boven de grond. Het dwarshout zelf moet zo'n 30 à 50 cm lang zijn met een doorsnede van ongeveer 3 cm. Plaats 1 à 5 zitstangen per hectare, afhankelijk van de plaagdruk of plekken waar de druk hoog kan worden (bermen, weiden, grachtkanten). Tijdens winters met een aanhoudende sneeuwlaag, kunnen onder zitstangen sneeuwvrije plekken voorzien van graankorrels worden gemaakt om de jacht op de muizen te vergemakkelijken voor de kerkuil.

Wil je meer te weten komen over de kerkuil of in contact komen met mensen die je kerkuilen komen ringen en opvolgen, dan kan je contact opnemen met de kerkuilwerkgroep Vlaanderen (www.kerkuilwerkgroepvlaanderen.be). Ook in de publicatie 'Functionele biodiversiteit en ecologische maatregelen voor een duurzame landbouw', die je online kan raadplegen en bestellen op de website van pcfruit (www.pcfruit.be/boekfunctionelebiodiversiteit), worden maatregelen voor de kerkuil uit de doeken gedaan. ■

Bronnen

- N. BERNARD, D. MICHELAT, F. RAOUL, J.-P. QUERE, P. DELATTRE & P. GIRAUDOUX, (2010), *Dietary response of Barn Owls (Tyto alba) to large variations in populations of common voles (Microtus arvalis) and European water voles (Arvicola terrestris)*. Canadian Journal of Zoology, 88(4), 416–426.
- J. DE JONG, (1995), *De Kerkuil en andere in Nederland voorkomende uilen*. Friese Pers Boekerij.
- T. MEBS & W. SCHERZINGER, (2004), *Uilen van Europa: biologie, kenmerken, populaties*. Tirion Natuur.
- PCFRUIT VZW (s.a.), *Functionele biodiversiteit en ecologische maatregelen voor een duurzame landbouw*.

Figuur 1. - *Jaarlijkse Broedvogelinventarisatie Kerkuil – 2015; witte vakken: 1 tot 4 broedgevallen per 80 km², groene vakken: 5 tot 9 broedgevallen per 80 km², paarse vakken: 10 tot 19 broedgevallen per 80 km². © Kerkuilwerkgroep Vlaanderen*

Met financiële steun van

